

De dode hoek

Eerder verschenen van dezelfde auteur:

De zondagsman
De eerste steen
Zing als een vogel

Thomas Kanger

DE
DODE HOEK

the house of books

Oorspronkelijke titel

Den döda vinkeln

Uitgave

Norstedts Förlag, Stockholm

Copyright © Thomas Kanger 2003

Published by agreement with Salomonssons Agency

Copyright voor het Nederlandse taalgebied © 2013 by The House of Books,
Vianen/Antwerpen & Ron Bezemer

Vertaling

Ron Bezemer

Omslagontwerp

Loudmouth

Omslagfoto

fotoduki

Opmaak binnenwerk

ZetSpiegel, Best

ISBN 978 90 443 4217 8

ISBN 978 90 443 4218 5 (e-book)

D/2013/162

NUR 305

www.thehouseofbooks.nl

All rights reserved

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Proloog

DE HEERSENDE WIND

1

De stad breidde zich als een korst asfalt uit op het zand, zonder verankering in de ondergrond. Het enige waardoor alles op zijn plaats leek te worden gehouden, waren het gewicht van de huizen en de voeten van de mensen. Overal dreigde de natuur de verloren grond op de mensen te heroveren. Van alle kanten rukte het zand op, zowel vanaf het strand in het noorden als via de ontelbare scheuren in het asfalt. Soms suisde het in roodgele stormen uit het zuiden en drong het overal naar binnen, tot in de kleinste kieren van de huizen en in de monden van de kinderen.

Alles leek hier tijdelijk. De huizen die eruitzagen alsof ze in haast waren opgetrokken, de provisorisch geplaveide straten en de mensen die onderweg waren naar elders, hoewel dat onmogelijk was. Niets verraadde dat deze stad al meer dan 3400 jaar bestond en dat het volk dat er nu woonde zich er slechts een paar honderd jaar later had gevestigd en er nooit meer was weggegaan.

Het meest tijdelijk van alles leek Mokha'am Al Shatea, het Strandkamp, ook al herbergde juist deze plek al meer dan vijftig jaar mannen en vrouwen, hun kinderen en kleinkinderen van wie de meesten beseften dat wat tijdelijk genoemd werd, in feite permanent was. Nooit zouden Ahmed, Hussein, Samira en Fatima of hun broers en zussen, de familie en burens van hun neven, nichten en andere verwanten van on-

telbare generaties het geluk proeven om over de heuvels van Haifa te kunnen wandelen, door de dalen van Galilea of in de tuinen van Ashkelon. De sleutels en vergeelde eigendoms-papieren van hun gesloopte of in beslag genomen huizen zouden samen met hen begraven worden in de zandige grond van Gaza.

Fariz werd vroeg wakker. Hij had zijn moeder beloofd ook vandaag naar school te gaan. Eerst moest hij nog zijn jongere zusje en twee kleine broertjes naar hun schooltje aan het eind van de steeg brengen. Hij lag in bed naar het plafond te starren. Naast hem kreunde zijn oudere broer in zijn slaap en sloeg met een hand naar onzichtbare vliegen. Zijn broer die doofstom was en die met een lepel gevoerd moest worden. Als hun vader eenmaal oud was en zwak, zou Fariz hoofd van het gezin zijn.

Elke dag beloofde hij zijn moeder hetzelfde. En aanvankelijk had hij ook elke dag zijn belofte gehouden, maar uiteindelijk had hij die toch verbroken. Vervolgens was hij 's morgens nog wel naar school gegaan, maar was hij 'm steeds weer gesmeerd zodra hij daartoe de kans kreeg. Hij had haar vermaningen gehoord, maar had niet naar haar geluisterd. Vandaag zou het niet anders zijn.

Terwijl hij zijn hummus met brood at en de thee dronk, die brak smaakte, spoorde zijn moeder hem weer aan en las hem de les. Hij zweeg tot ze opnieuw van hem eiste dat hij zou beloven naar school te gaan.

'*Aiwa,*' antwoordde hij, aangezien dat het enige was waarmee zij tevreden was.

Op de muur die rond zijn school stond, waren al drie affiches met gezichten aangeplakt. De meeste bewondering had hij voor de oudste jongen, Hamed, die toen zeventien was en grote moed had getoond. Hamed, die Fariz en drie van zijn klasgenoten ooit had verteld hoe de vorige keer zijn oudste

broer was gedood, hoe Hamed zelf, die toen nog maar acht jaar was, zich de bebloede trui van zijn broer herinnerde en hoe verbonden de mensen zich hadden gevoeld. Over de bijeenkomsten die 's avonds werden gehouden en waar Hamed bij had mogen zijn en waar hij had zitten luisteren. En dat het nu eindelijk zijn beurt was.

Voor Fariz de school in ging, bleef hij even bij de muur staan om naar het affiche met Hameds portret te kijken. Zijn gezicht op het groene aanplakbiljet met de Al-Aqsamoskee op de achtergrond bevond zich nu op een plek in de eeuwige eeuwigheid.

De lessen verliepen uiterst traag en Fariz had moeite zich te concentreren. Pas toen de leraar iedereen vroeg goed op te letten, omdat de president een besluit had genomen dat hun aanging, kwam hij bij zijn positieven.

'Niemand onder de vijftien jaar mag aan de gevechten deelnemen,' zei de leraar. 'De comités zijn opgeroepen alle kinderen die jonger zijn tegen te houden.'

'Tegenhouden? Hoe dan?' vroeg Fariz, voor hij beseftte dat hij die vraag beter voor zich had kunnen houden.

'Dat besluit heeft ook betrekking op jou, Fariz,' antwoordde de leraar. 'Je moeder heeft me gesproken. Nu weet je dus dat ze gelijk heeft. Na schooltijd moeten jij en alle andere kinderen direct naar huis.'

'Ik ben geen kind meer. Ik ben al veertien,' protesteerde Fariz.

'Je hebt het besluit van de president gehoord,' zei de leraar. 'Je zult moeten wachten, jouw tijd komt nog wel.'

Tijdens de laatste pauze besloot Fariz ervandoor te gaan. Bassam wilde met hem mee. Samen klommen ze aan de achterkant van het schoolgebouw over de muur en renden weg.

Toen ze uit het zicht van de school waren, gingen ze langzamer lopen. Het was nog een flink stuk naar het kruispunt. Ze probeerden een lift te krijgen, maar geen van de auto's

stopte voor hen. De scholen die dichterbij de wachtpost van de nederzetting lagen, waren op dit uur van de dag al uit en de oudere jongens stonden in groepjes bij elkaar. Sommigen praatten druk met elkaar, maar de meesten stonden zwiingend te wachten.

Nog voor Fariz en Bassam op het kruispunt waren aangekomen, hoorden ze al de eerste knallen. Fariz kon de verschillende geluiden gemakkelijk uit elkaar houden. Het harde ploffen van traangasgranaten, de doffe knal van gummikogels, het fluiten van kunststof patronen en het scherpe geratel van machinegeweren. Op dit moment hoorde hij alleen nog het ploffen en knallen. Onder het lopen bukte Fariz zich om stenen op te rapen.

Voor het hek van de nederzetting en de wachttoren met de blauw witte vlag stonden een tank, twee pantserwagens en diverse jeeps met soldaten. Vijftig meter van hen vandaan steeg de rook op van brandende autobanden. Jongens met slingers in hun hand stormden van achter hun barricades van dun plaatijzer naar voren om stenen te gooien. Fariz voelde zijn hart bonzen, maar hij was niet bang. Hij liep langs de rij wachtende ambulances van de Rode Halve Maan. Twee van de wagens gingen er plankgas en met loeiende sirene vandoor om nieuwe gewonden op te halen.

'Ik heb geen ui bij mee,' zei Fariz en wendde zich tot Bassam. 'Jij wel?'

'*Na'am,*' zei Bassam terwijl hij twee halve uien uit zijn zak haalde. Hij gaf de ene helft aan Fariz en wreef met de andere zijn gezicht in om beter tegen het traangas bestand te zijn.

Ze renden naar een betonnen rioolbuis die rechtop stond en hurkten erachter, samen met twee oudere jongens. Fariz haalde drie stenen uit zijn zak. Vervolgens holde hij zo ver naar voren als hij durfde en gooide de ene na de andere steen, elke keer iets dichterbij. Hij zag dat een van de stenen op de motorkap van een jeep terecht kwam. Een jongen achter hem

gooide een benzinebom die vlak voor de soldaten brandend op het talud neerkwam. Voordat de jongen weer terug achter de rioolbuis had kunnen kruipen, werd hij geveld door een geweerkogel.

Er reed een tank naar voren en er volgden meer traangasgranaten, waarop de brigade stenengooiers zich tijdelijk terugtrok. Maar Fariz bleef staan. De motor van de tank bulderde en de rupsbanden baanden zich een weg door de modder. Fariz keek naar de jongen voor hem die nog steeds voorover op de grond lag en vervolgens naar de naderende tank. Hij bukte zich om nieuwe stenen op te rapen, stenen die al eerder als wapen hadden dienstgedaan. Hij rende de tank tegemoet en gooide zijn stenen, een voor een. De bestuurder van de tank reed een stukje achteruit terwijl Fariz erachteraan liep. Juichend stak hij zijn handen in de lucht.

Het geluid sneed door de lucht en Fariz greep naar zijn keel. Hij zag een wit blinkend licht naderen, een licht dat steeds feller werd, alsof hij tegen de zon in keek. Zag het naderend einde er zo uit?

Met haar grote lijf kwam ze niet snel genoeg vooruit. De wapperende stof rond haar benen verhinderde haar harder te hollen. Toen ze er uiteindelijk was, kon ze geen woord meer uitbrengen, maar ze had geen woorden meer nodig. De dokter vroeg haar te gaan zitten.

'Umm Fariz, uw zoon is als martelaar gestorven,' zei hij.

Op datzelfde ogenblik bleef voor haar de tijd stilstaan terwijl de arts vertelde wat er was gebeurd.

Het schot had de zijkant van Fariz' nek geraakt en vermoedelijk had hij het overleefd als het geen dumdkogel was geweest, een patroon die versplintert zodra hij met menselijk weefsel in aanraking komt. Ten gevolge daarvan was er een deel van de kogel omhooggeschoten en in zijn hersenen terechtgekomen. Hij was op slag dood geweest.

Umm Fariz luisterde naar de woorden van de dokter zonder de betekenis ervan te bevatten. Alles wat er van Fariz over was, waren slechts de herinneringen in haar hart en straks een nieuw affiche op de muur van de school.

De volgende dag werd zijn kleine lichaam op een baar, gewikkeld in de rood-groen-zwart-witte vlag, op de schouders van tien mannen weggedragen. Uit het Strandkamp waren duizenden mensen gekomen om Fariz naar zijn laatste rustplaats te begeleiden. Helemaal achteraan in de stoet zat Umm Fariz in een open auto, kapot van verdriet.

Aan het stuur zat Sayed, Fariz' jongste oom, slechts acht jaar ouder dan Fariz. In de zak van zijn kaftan zat een stuk papier met de tekst:

Een bloem

Door God geplukt

Nog voor hij is ontloken.

Sayed was dol op voetballen. Voor het uitbreken van de intifada, eerder die herfst, had hij vaak met Fariz gevoetbald; hij had geprobeerd hem te leren dribbelen. Nu, met de blokkade door Israël, was Sayed zijn werk als dagloner aan de andere kant van de grens kwijtgeraakt. En voor een opleiding hadden hij en zijn familie geen geld.

Sayed wilde geen martelaar worden, maar profvoetballer. Toen ze het lichaam van Fariz in de aarde lieten zakken, nam hij een besluit. Hij zou vluchten. Hij wist nog niet hoe, noch wat het zou kosten. Alleen al uit de gevangenis komen die Gaza heette, was nagenoeg onmogelijk. Maar hij wist dat er mensen waren die sluipwegen kenden. Misschien wisten zij ook wel manieren om verder te komen als het je eenmaal gelukt was de grens over te steken. Verder Europa in, naar het land in het noorden.

2

'Sveiks, Janis!'

Janis draaide zijn hoofd om en riep naar binnen: 'Mamma, Peteris is er! We gaan buiten spelen!' En tegen Peteris: 'Wat zullen we gaan doen? Voetballen?'

'Nee,' antwoordde Peteris. 'We gaan naar de haven, een schat zoeken.'

Janis hoefde niet te worden overgehaald.

Aangezien Ventspils een van de grootste havensteden van Letland was, waren er nog talloze onontdekte plekjes, zelfs voor twee nieuwsgierige jongens van tien die hier al hun hele leven woonden. Vanuit het raam van zijn kamer had Peteris gezien dat verscheidene schepen in de haven door de bemanning verlaten leken en aan de kade lagen zonder dat iemand er nog naar omkeek. Hij hoopte dat Janis het zou aandurven samen met hem bij een van die schepen aan boord te klimmen. Wie weet wat je er allemaal kon vinden? Schepen die *de zeven zeeën* hadden bevaren waarover hun leraar bij de aardrijkskundeles had verteld.

Aan de zuidelijke kade lagen rijen schepen naast elkaar. Aken, vissersboten en kleine vrachtschepen. Aan de zijkant van de schepen hingen autobanden die tegen de kade schuurden. Sommige vaartuigen waren wit en pas geschilderd, van andere was al tijden geleden de verf afgebladderd. Janis en Peteris hoopten dat niemand hen zou wegsturen.

Peteris was de eerste die in het havengebied iets vond, een roestige boordlamp die iemand kennelijk had weggegooid. Eerst gingen ze aan boord van een aak, maar daar bleken alle deuren en luiken op slot te zitten. Ernaast zag een groot, rood geroest vrachtschip er veelbelovend uit, maar ze konden er niet aan boord komen omdat er geen loopplank was.

Iets verderop aan de kade zag Janis een vissersboot liggen die op de oever was getrokken. Toen ze dichterbij kwamen, zagen ze dat er tegen de zijkant een ladder stond. Het schip was bijna geheel verveloos en overal zat roest.

‘We klimmen naar boven,’ zei Peteris.

Janis klom aarzelend achter hem aan. Het dek lag bezaaid met afval. Plastic flessen, kapotte schoenen, stukken kabel, lege dozen, stukken touw en conservenblikjes. De deuren stonden wijdopen. Peteris liep de stuurhut in. Alle instrumenten waren verwijderd en een stuurwiel was nergens te bekennen. Hij liep weer naar buiten en wroette samen met Janis tussen het afval op het dek.

‘Dit misschien?’ zei Janis terwijl hij een ijzeren asbak omhooghield.

‘Ach, da’s niks,’ zei Peteris.

Janis gooide de asbak weg en liep naar een groot luik midden op het dek.

‘Hieronder bewaarden ze natuurlijk de vis,’ zei hij. Hij voelde aan het luik. Het was zwaar, maar zat niet op slot. Samen schoven ze het luik open. Aan de binnenkant zat een vaste ijzeren ladder.

‘Kom,’ zei Peteris.

‘Het stinkt,’ zei Janis, maar hij klom toch achter Peteris aan.

Op de bodem van het ruim lag nog meer afval en in enkele tussenschotten had iemand gaten geslagen. Ze waren blijkbaar niet de eersten die het schip doorzochten. Janis kroop door een van de gaten naar het voorschip.

'Kijk eens wat ik hier vind,' riep hij door het gat.

'Wat?' vroeg Peteris.

Janis kroop terug. In zijn hand had hij een boek.

Ze klommen vanuit het donker omhoog naar het dek om in het licht het boek te kunnen bekijken. De kaft was goud met groen en de bladzijden waren van zeer dun papier. Een van de hoeken was donker van het vocht en niet zo mooi als de rest, maar verder was het boek onbeschadigd. Maar het vreemdste van alles waren de met krullen versierde letters op de achterkant. Zulke tekens hadden Peteris en Janis nog nooit gezien en ze begrepen niet wat ze betekenden. Toen ze het boek opendeden, zagen ze dat diezelfde gekrulde letters op alle pagina's stonden.

'Volgens mij zijn het toverspreuken,' zei Janis. 'Denk jij ook niet?'

Er dwarrelde een stukje papier uit het boek. Janis bukte zich om het op te rapen. Vier regels met weer diezelfde vreemde tekens. Hij stopte het terug tussen de bladzijden.

Zodra hij thuis was, liet Janis het aan zijn moeder zien, die onmiddellijk vroeg waar hij zo'n mooi boek had gevonden. Janis en Peteris vertelden eensgezind hoe ze in het ruim van de vissersboot waren geklommen. Ze sprak de jongens vermanend toe, maar het boek trok haar belangstelling. Ook zij wist niet wat het voor tekens waren.

'Ik zal het eens aan Valdis vragen,' zei ze. 'Hij is politie-commissaris en heeft al zoveel gezien, misschien weet hij het wel.'

Aangezien Valdis hun buurman was, liep ze gelijk het trappenhuis in. Janis en Peteris wisten niet wat hij ervan zou zeggen dat ze het boek uit een schip in de haven hadden meegenomen en durfden niet met haar mee te gaan. Maar hij bleek niet boos te zijn, in elk geval zei Janis' moeder daar niets over toen ze een paar minuten later weer terug was.

‘Valdis zegt dat het Arabisch schrift is,’ zei ze. ‘Arabieren schrijven dat soort letters. En ze schrijven achterstevoren. Wat wij de achterkant van een boek noemen, is bij hen eigenlijk de voorkant.’

Janis pakte het boek op en bekeek het met een verbaasde blik. Hij had echt een schat gevonden.

1

HET OOG VAN
HET BOS

3

Voor haar zat een man. Hij huilde.

Elina Wiik wist niet wat ze moest zeggen. Wat er gebeurd was, was een menselijk drama, niets meer en niets minder. Nu de details bekend waren en alles gezegd was, viel er niets meer aan toe te voegen. Ze pakte haar papieren bij elkaar en stond op.

‘Ik zal zorgen dat u wordt opgehaald.’

De man hief snikkend zijn hoofd.

‘Word ik lang opgesloten?’

‘Ja, daar komt u niet onderuit.’

Ze verliet de kamer en liep de gang in naar een bureau waar een man van een jaar of vijfendertig in *Länstidningen* zat te lezen.

‘We zijn klaar.’

Alle machtig, wat was dit toch allemaal zinloos, dacht ze terwijl ze het huis van bewaring verliet. Waarom had hij het niet gewoon op zijn beloop kunnen laten? Wat kostte een halve fles brandewijn nu helemaal? Honderd kroon?

Ja, zo was het dus gegaan: de waarde van een halve fles brandewijn was de dagprijs gebleken van het leven van een mens die de zin van het bestaan met alcohol had weggespoeld. Elina had opnieuw een moord opgelost, haar derde zaak. Het onderzoek had nog geen week geduurd. Enkele minuten nadat een buurman alarm had geslagen, was de man al

ingerekend. Tijdens een hevige ruzie met zijn vriendin over de vraag wie er eigenlijk had betaald voor het flesje Explorer-brandewijn van zeventig centiliter, had hij haar met een gietijzeren pan de hersens ingeslagen. Toen de man weer enigszins nuchter was, had hij direct bekend, ook al kon hij zich het beslissende moment niet meer precies herinneren. De sporen van de moord – of eigenlijk doodslag – waren vastgesteld en gedocumenteerd door Erkki Määttä, technisch rechercheur bij de politie van Västerås. Elina had vervolgens de berouwvolle en langzaam nuchter wordende dader een aanvullend verhoor afgenomen, haar rapport geschreven en het politiedossier samengesteld. Daarna was de zaak in kannen en kruiken geweest. Ze had zelfs geen hulp nodig gehad van een van haar collega-rechercheurs uit de vier man sterke afdeling geweldsmisdrijven.

Je kon het amper een moordonderzoek noemen, althans niet zo'n zaak als Elina twee keer eerder in de afgelopen twee jaar had mogen helpen oplossen. Maar onderzoekstechnisch was er amper verschil met het soort zaken waaraan zij – in afwachting van echt grote misdrijven – een groot deel van haar tijd besteedde: oplichting, mishandeling, inbraak en andere delicten waar een niet onaanzienlijk deel van de inwoners van de stad zich schuldig aan maakte als er even niemand keek. Er waren op dat moment geen onopgeloste moorden, in elk geval geen zaken waarvan niet al lang geleden het dossier was gesloten in afwachting van verjaring. Het was inmiddels al een jaar geleden dat ze haar laatste moordzaak had weten op te lossen. Dat was toen ze de driedovoudige moordenaar Olavi Andersson twee dagen voor de parlamentsverkiezingen van 2002 hadden aangehouden en hij vervolgens zonder enig voorbehoud had bekend. Maar op dit moment had ze even geen belangstelling voor de misdrijven van anderen. Ze was nu alleen geïnteresseerd in die van haarzelf.